

må retten dog afvise at påkende erstatningsspørgsmålet, og det sker ofte fordi opgørelsen af erstatningskravet og herunder dokumentationen for de fremsatte krav er mangelfuld.

Efter retsplejelovens § 995 a kan retten beskikke en advokat for den forurettede, når det skønnes nødvendigt, at denne har advokatbistand ved opgørelsen af erstatningskravet, og den pågældende opfylder den i § 330, stk. 1, nr. 2, nævnte betingelse. Henvisningen til § 330, stk. 1, nr. 2, indebærer, at den forurettede skal opfylde de økonomiske betingelser for fri proces.

Opfylder ansøgeren ikke de økonomiske betingelser for fri proces, kan retten ikke beskikke en advokat for denne i medfør af retsplejelovens § 995 a. Efter retsplejelovens § 331 kan justitsministeren imidlertid, når særlige grunde taler derfor, efter ansøgning meddele fri proces. Denne adgang til at meddele fri proces, selv om de sædvanlige betingelser ikke er opfyldt, gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervmæssige situation.

Advokatbistand efter § 995 a er i modsætning til advokatbistand efter § 741 a, jf. ovenfor under pkt. 2, begrænset til kun at vedrøre bistand til fremsættelse af erstatningskrav mod gerningsmanden.

Retsplejelovens § 995 a indeholder derimod ikke begrænsninger med hensyn til de former for kriminalitet, der kan begrunde beskikkelse af advokat.

Den forurettede vil i øvrigt oftest være den person, der umiddelbart har lidt skade ved den strafbare handling, dvs. offeret for en forbrydelse. I forarbejderne til bestemmelsen nævnes dog bl.a. forsørgertabserstatning som et krav, der kan begrunde behov for beskikkelse af advokat. Advokatbeskikkelse må således også kunne ske for personer, der har mistet en forsøger ved en strafbar handling, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt.

3.2. Justitsministeriets overvejelser

Betingelsen i § 995 a om, at den forurettede skal opfylde de økonomiske betingelser for fri proces, kan føre til, at det ikke er muligt for retten at beskikke en advokat for efterladte efter personer, der er afgået ved døden som følge af en strafbar handling, uanset at der i den konkrete sag er behov for advokatbistand, og uanset at der kan være tale om store erstatningsbeløb, f.eks. forsørgertabserstatning.

Det bemærkes i den forbindelse, at de økonomiske betingelser for fri proces indebærer, at der kan meddeles fri proces, hvis indtægtsgrundlaget er 186.000 kr. eller derunder, for personer i ægteskab dog 236.000 kr. eller mindre. Grænserne forhøjes

dog, hvis den pågældende har forsørgerpligt over for børn.

Derimod vil retten typisk beskikke en bistandsadvokat – som også kan bistå med opgørelsen af erstatningskrav – for den person, der har været udsat for en strafbar handling, der kunne have medført døden, f.eks. drabsforsøg, grov vold, uagtsom grov legemsbeskadigelse og hensættelse i hjælpeløs tilstand, jf. reglerne i retsplejelovens § 741 a. Det gælder uanset offerets økonomiske situation.

Personer, der har mistet en pårørende ved en forbrydelse, har behov for hjælp og støtte, og det forekommer ikke rimeligt, at retten i denne situation ikke kan beskikke en advokat til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav.

Det forhold, at den pårørende ikke har haft advokatbistand kan således føre til, at retten må afvise at påkende erstatningskrav under straffesagen og henvide den erstatningssøgende til at lade dette spørgsmål afgøre under en sædvanlig civil sag, hvor der udtages stævning mod gerningsmanden.

Det foreslås derfor, at retsplejelovens § 995 a ændres, således at retten efter en konkret vurdering kan beskikke advokat for pårørende til en person, der er afgået ved døden som følge af en forbrydelse, uanset om de pårørende opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces. Der vil typisk være tale om ægtefælle og børn, som har krav på forsørgertabserstatning.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 2, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

4. Godtgørelse for ikke økonomisk skade

4.1. Gældende ret

Det følger af erstatningsansvarslovens § 26, at den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort.

Begrebet »tort« og dermed bestemmelsens rækkevidde er navnlig fastlagt ved nogle højesteretsdomme. Retstilstanden kan herefter sammenfattes på den måde, at godtgørelse for tort selv i alvorlige voldssager kun kan tilkendes, hvis volden er begået under sådanne for ofret særligt krænkende, ydmygende eller hånende omstændigheder, at de er egnede til at krænke vedkommendes selv- og æresfølelse.

Alvorlig vold eller trusler om vold kan derfor ikke i sig selv begrunde, at der tilkendes ofret en godtgørelse for tort, heller ikke i tilfælde, hvor overgrebet har medført en forståelig og belastende følelse af utryghed, angst og mindreværd.

Ved sygdom – eventuelt på grund af den psykiske belastning ved at have været udsat for en forbrydelse